

NARAV PREZBITERSKOGA SVEĆENIŠTVA

I. P O J M O V N A N A P O M E N A

II. K O M E N T A R „PRESBYTERORUM ORDINIS“, 2

1. Kristovo i kršćaninovo svećeništvo

a) *Krist: posvećenik, poslanik, pomazanik.*

b) *Odsjev Kristova svećeništva u njegovim vjericima.*

2. Prezbiterskom svećeništvo u okviru apostolskoga poslanja

a) *Krist je neke postavio za službenike.*

b) *Biskupi – nasljednici apostola.*

c) *Zadatak biskupske službe »u podređenom stupnju« predan prezbiterima.*

3. Sakramentalnost prezbiterata

a) *Prezbiteri - suradnici biskupskoga reda, a sudionici Kristova autoriteta.*

b) *Sakrament prezbiterata pretpostavlja sakramente inicijacije.*

c) *Prezbiteri - djelatnici »in persona Christi«.*

4. Prezbitersko bogoštovno svećeništvo u vjerovjesničkoj službi

5. Svrha prezbiterskoga svećenikovanja - »slava Božja«

a) *Prezbiterska služba jest bogosmjerna.*

b) *Prezbiterska služba u rasponu od prvoga do drugoga Kristova dolaska.*

III. Z A K L J U Č A K

Kristološki: prezbiterat kao hijerarhijsko ili službeničko svećeništvo ima svoje ukorjenjenje u Kristovu posvećenju i poslanju u ovaj svijet.

Ekleziološki: Prezbitersko svećeništvo pretpostavlja opće svećeništvo vjernika.

Eshatološki: Prezbiterska je djelatnost utemeljena na Kristovu vazmenom otajstvu te, potičući sve ljude da savjesno, odgovorno i zahvalno prihvate Gospodinov put, vodi konačnoj sreći u kraljevstvu Božjem, koje će se ostvariti u drugom dolasku Kristovu.

Sve tri ove gornje točke uzimaju se također kao temelji i *coelibatus sacerdotalis*.

D O P U N A

I. P O J M O V N A N A P O M E N A

Sve do danas u hrvatskom se religioznom rječniku s poštovanjem rabi izraz *prezbiterij*, kojim se označuje prostor oko glavnoga oltara, gdje se nalazi prezbiter ili više njih za vrijeme bogoštovlja. Kad je nakon Drugoga vatikanskog koncila u naš jezik počeo prodirati pojam *prezbiter* umjesto *svećenik*, ta je tuđica u ušima znatnoga broja prezbitera, osobito onih starijih /a to baš znači riječ *presbyteroi*/, zazvučala odviše pomodarski i usiljeno. Zašto - pitahu se neki - potiskivati stoljećima udomačenu riječ *svećenik* i zamjenjivati je nekom novom, i to stranom? Ne bismo li mogli naći, ako već treba, neki domaći izričaj da ga ustaknemo na eventualni novi sadržaj? Ali oni koji su dobrohotno pristupili prouci i primjeni koncilskoga nauka o naravi svećeništva: Kristova, biskupskoga, prezbiterskoga, đakonskoga i općevjerničkoga nisu se nimalo čudili zahtjevu da se uvidi unutrašnje svetopisamsko bogatstvo toga pojma niti zazirali od nakane da se riječ *prezbiter* uvede u svakodnevni religiozni govor. Uostalom, i pojmovi srodni prezbiteru po crkvenoj službi, kao što su biskup i đakon, također su grčkoga podrijetla pa ipak njihova upotreba nikoga ne smeta.

Već je B. Duda u jednom svom predavanju 1971. g. vrlo zgodno uočio i jasno razlučio izraze *svećenik* i

prezbiter.¹ Naime, prema Svetom Pismu ime svećenik u Starom se Zavjetu pridaje osobama-članovima Levijeva - svećeničkog plemena, dok se u Novom Zavjetu taj izraz iznimno pridaje Isusu Kristu, i to isključivo u poslanici Hebrejima /10 puta pojam *arhiereus* - velesvećenik, a 6 puta *hiereus* – svećenik/. Krist, iako potječe iz laičkoga plemena, po svojoj je bogočovječjoj esenciji i egzistenciji svećenik. On je svojim žrtvenom životom nadmašio sve paljenice i pomirnice starozavjetnog svećenstva i stubokom izmijenio smisao žrtve poganskih žreca i pontifeksa. Njegovo je svećeništvo: jedincato, jedinstveno, konačno, cjelovito, univerzalno i vječno. Svećenstvo, odnosno skup osoba /*hierateuma*/ upotrebljava se dva puta s pridjevima kraljevsko – *basileion* (1 Pt 2,9) i sveto – *hagion* (1 Pt 2,5), dok se pojam svećenici /*hiereis*/ nalazi samo u knjizi *Otkrivenja* (1,6; 5,10; 20,6). Tom se množinom obuhvaćaju svi kršćani koji su vjerom i krštenjem priteljovljeni Kristu Gospodinu. Značajno je da se nijedan od apostola ili njihovih zamjenika i pomoćnika ne služi izrazom svećenik - *hiereus*, *sacerdos*, nego se redovito nazivaju: *apostoloi*, *episkopoi*, *presbyteroi*, *diakonoï* itd. Ti nazivi naznačuju određenu crkvenu službu² nadgledništva, pročelnništva, poslužništva i slično. Ipak u njima postoji jasna svijest da svi kršćani, a napose službenici Crkve, sudjeluju u različitu stupnju na Kristovu svećeništvu.

U latinskom svijetu u drugom stoljeću *sacerdotium* je označivao kler. Ali već Ciprijanovo doba, treće stoljeće, pojam *sacerdos* - svećenik bio je pridržan isključivo biskupima. Međutim, od četvrtoga stoljeća *sacerdos* se počeo pridavati i prezbiterima te je konačno od jedanaestoga stoljeća prevagnuo, i istisnuo izraz prezbiter. Tako je u vrijeme svijest o svećeništvu biskupa, đakona i običnih vjernika sve više iščezavala u isključivu korist prezbitera. To je pojmovno i sankcionirano na Tridentском koncilu. Pod najezdom Lutherove reformacije, u kojoj je prihvaćeno samo općevjerničko svećeništvo, trebalo je braniti službeničko svećeništvo prezbitera. Pri tome je bilo zapostavljeno naglašavanje zajedničkoga svećeništva Božjega naroda.³

U hrvatskom se jeziku od pamtivijeka upotrebljava izraz svećenik umjesto prezbiter. Tek novošću posljednjega Koncila prezbiter se stao skromno pojavljivati više na stranicama teoloških knjiga nego u svagdašnjoj uporabi. U obradi 2. br. *Dekreta o službi i životu prezbitera* imat ćemo u vidu tu stvarnu razliku između svećenika i prezbitera te se pridržavati odgovarajućega nazivlja radi teološke jasnoće i nauka.

II. K O M E N T A R PRESBYTERORUM ORDINIS, 2

Pristupajući teološkom obrazloženju nauka sadržana u br. 2 Dekreta o službi i životu prezbitera /*Presbyterorum ordinis*, PO7, moramo se nužno osloniti na teologiju prezbiterata izraženu u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi /*Lumen gentium*, LG/ br. 28. Nauka o prezbiterima iz uredbe *Lumen gentium* preuzeta je u bitnim crtama u *Presbyterorum ordinis* ali je nešto drukčije razmještena i sigurno teološki bolje izrečena. Naime LG 28 obrađuje problematiku prezbiterata u hijerarhijskom stupnjevanju: »Svećenici prema Kristu, biskupima, subraći i kršćanskom puku«, kao što sam naslov broja kaže,⁴ dok je raspored gradiva u PO 2 doktrinarno sustavniji: najprije se govori o odnosu između Kristova svećeništva i svećeništva Božjega puka, zatim o prezbiterском svećeništvu u sastavu apostolske misije; na trećem se mjestu izlaže sakramentalnost prezbiterstva, na četvrtom se promatra suodnos bogoštovnoga i bogovjesničkoga svećeništva prezbitera, a na kraju se govori o zadnjoj svrsi prezbiterata.⁵

1. Kristovo i kršćaninovo svećeništvo

Nije nam ovdje namjera opširno određivati strukturu izvornoga i jedincatoga Kristova svećeništva niti sudioničkoga općeg svećeništva kršćana osim ukoliko se ukazuje temeljnicom za našu temu o prezbiterском svećeništvu. Koncil se odlučio za novu teološku perspektivu, u kojoj u prvom redu iznosi osnovnu nauku o općem ili zajedničkom svećeništvu kršćanskoga puka u odnosu prema Kristu kao Velesvećeniku. Kao što je u LG izlaganju o crkvenoj hijerarhiji prethodilo poglavlje o Božjem narodu, tako i ovdje u PO 2 službeničko ili ministerijalno svećeništvo prezbitera pretpostavlja ono opće ili zajedničko. Evo teksta prvoga odlomka:

PO 2a: Gospodin Isus, »kojega je Otac posvetio i poslao na svijet« (Iv 10,36), cijelo svoje mistično Tijelo čini dionikom pomazanja Duha kojim je sam pomazan (usp. Mt 3,16; Lk 4,18; Dj 4,27; 10,38). U njemu, naime, svi vjernici čine sveto i kraljevsko svećenstvo, po Isusu Kristu prinose duhovne žrtve Bogu i naviještaju silu onoga koji ih je iz tame pozvao u svoje divno svjetlo (usp. 1 Pt 2,5.9). Nema, dakle, nijednoga uda koji ne bi imao udjela u poslanju cijeloga Tijela, nego svaki pojedini mora u svom srcu štovati Isusa (usp. 1 Pt 3,15) i za njega proročkim duhom svjedočiti (usp. Otk 19,10; LG 35).

¹ Usp. B. DUDA, »Kristovo svećeništvo prema poslanici Hebrejima«, u: *Bogoslovska smotra*, 1/1971., str. 45.

² Usp. K. H. SCHELKE, »Services et serviteurs dans les Eglises au temps du Nouveau Testament«, u: *Concilium* 43 (1969), str. 11-22; A. REBIĆ, »Pojam i služba svećenika u Svetom pismu Starog i Novog zavjeta«, u: *Bogoslovska smotra*, 1/1971., str. 23-43; ISTI, »Bogoštovlje, službe i službenici u novozavjetno vrijeme«, u: *Bogoslovska smotra*, 4/1972., str. 309-328; Y. CONGAR, »Le sacerdoce du Nouveau Testament. Mission et Culte«, u: *Les Prêtres – formation, ministère et vie*, Paris, 1968., Unam Sanctam 68, str. 233-256.

³ Usp. H. DENIS, »La théologie du Presbyterat de Trente a Vatican II«, u: *Les Prêtres*, Paris, US 68, str. 193-232, osobito 206-207.

⁴ Prevoditelj LG zadržao je pojam svećenik svugdje ondje gdje je u latinskom stajao izraz »presbyter«. U doslovnom citiranju poštovat ćemo predloženi tekst, a u objašnjenju služimo se adekvatnijim teološkim nazivljem.

⁵ Pri ruci sam imao komentare PO 2: J. FRISQUE, »Le Decret *Presbyterorum Ordinis*«, u: *Les Prêtres*, Unam Sanctam 68, str. 123-185, osobito str. 137-142; F. WULF, »Kommentar zu Artikel 1-6 (PO)«, u: *LThK*, Freiburg-Basel-Wien, 1968., str. 146-152; T. ŠAGI-BUNIĆ, *Svećenik kome da služi*, Zagreb, 1970., str. 26-40.

a) **Krist: posvećenik, poslanik, pomazanik.** Koncil najprije govori o Isusu »kojega je Otac posvetio i poslao na svijet«, izražavajući time njegovu specifičnu zadaću. Riječi su uzete iz Ivanova evanđelja (10,36), a još su upotrijebljene u LG 28a i PO 12b, gdje se Isus u raspravi sa Židovima poziva na dvije činjenice: prvo, njega je Otac »posvetio«. To u biblijskom duhu znači da ga je odvojio od drugih osoba za poseban zadatak, povjerio mu je osobnu i osobitu ulogu jer po njemu kani izvesti svoj božanski nacrt u ljudskome rodu; a drugo, Otac ga je »poslao«. Nije, dakle, on sam od sebe došao, nego ga je njegov Otac poslao. Stoga on predstavlja Oca i izvršuje njegovu volju i naum.⁶ Zajedno s ta dva pojma Koncil veže i treći: Krist je Duhom Svetim »pomazan«. Ovdje se Dekret poziva na svetopisamska mjesta: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla da budem blagovjesnikom siromasima...« (Lk 4,18; usp. Dj 10,38). To Isusovo pomazanje Duhom, koje se više puta spominje, apostolska je zajednica, nadahnuta Kristovim riječima, tumačila u smislu da je Sin čovječji poslan propovijedati nauku o Kraljevstvu nebeskom te će taj svoj nauk na kraju upotpuniti žrtvom Sluge-patnika na Golgoti.⁷ Dakle, svojim posvećenjem i poslanjem od Oca i pomazanjem od Duha Isus je svojevolutno preuzeo dvostruku zadaću: navijestiti Radosnu vijest narodima te posvjedočiti svoju ljubav prema Ocu i braći ljudima, dajući vlastiti život za druge. U tome se upravo sastoji Isusovo svećeničko posredništvo za čovječanstvo. Zgodno je ovdje podsjetiti na ulogu i zadaću starozavjetnoga svećenstva. Od početka patrijarha koji su gradili žrtvenike i prikazivali žrtve, preko obiteljskoga i nacionalnoga poustanovljenog svećenstva te preko raznih obnoviteljskih pokreta u povijesti židovstva sve do Krista, svećeničke su se funkcije izvršavale u dvostrukom smjeru: u službi bogoštovlja (žrtva) i u službi riječi (naviještanja Božjih čudesnih događaja)⁸. Isus, doduše, sebi ne pripisuje pojam svećenika, niti mu to pridaje, kako rekosmo, nitko osim pisca *Poslanice Hebrejima*, ali u svim novozavjetnim spisima jasno se razabire da je Isus svećenik, i to ne obredno-funkcionalni, nego životno-egzistencijalni. Žrtvu svoga života on uspoređuje s pomirbenom žrtvom Sluge Božjega: »Jer Sin čovječji nije došao da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,45), odnosno sa žrtvom Mojsijeva Saveza u podnožju Sinaja: »Ovo je krv moja, krv Saveza, koja se za mnoge prolijeva« (Mk 14,24).

b) **Odsjev Kristova svećeništva u njegovim vjernicima.** Svoju ulogu posvećenika i poslanika Krist, tj. pomazanik priopćuje i prenosi na čitavo svoje mistično Tijelo na sakramentalan način, čineći ga »dionikom pomazanja Duha kojim je sam pomazan«. Dvije glavne zadaće Kristova svećeništva: poklonstveno samožrtvovanje i poslanstveno naviještanje odražavaju se na cijelo mistično Tijelo njegovo. Tu misao Dekret u daljnjem tekstu dva puta izričito spominje. Najprije u odnosu prema svima, a zatim u odnosu prema svakom pojedinom. Prva rečenica: »U njemu, naime, svi vjernici sačinjavaju sveto i kraljevsko svećenstvo, po Isusu Kristu *prinose duhovne žrtve Bogu i naviještaju silu onoga koji ih je iz tame pozvao u svoje divno svjetlo.*« Kristovi vjernici prije svoga krštenja bili su Nemili i Nenarod, a po vjeri i krštenju postali su Mili i Narod Božji, sveti puk, »kraljevsko svećenstvo« (1 Pt 2,9-10). U istom poglavlju Petar piše: »Pristupite k njemu, Kamenu živomu što ga, istina, ljudi odbaciše, ali je u očima Božjim izabran, dragocjen, pa se kao živo kamenje ugrađujte u duhovni dom za sveto svećenstvo« (1 Pt 2,4-5). Tu Petar ističe da Kristovi vjernici *jesu* kraljevsko svećenstvo i da prinošenjem duhovnih žrtava (koje je nadahnuo Duh Božji) i naviještanjem Božjih djela *moraju* postajati sveto svećenstvo.⁹ Druga koncilna rečenica: Nema nijednoga člana mističnoga Tijela koji ne bi imao udjela u poslanju, »nego svaki pojedini mora u svom srcu *štovati Isusa i za njega proročkim duhom svjedočiti*«. Štovati Krista znači stvarati uvjete da Isus bude svet u našim srcima (usp. 1 Pt 3,15). To jest iskazivati mu bogoštovlje vlastitom žrtvom ljubavi koja se od nas traži. Isus to izričito zahtijeva od svojih sljedbenika: svaki učenik mora uzeti svoj križ i poći za Isusom (usp. Mt 16,24), odnosno piti iz njegove čaše (usp. Mt 20,22). Upravo takvim pristankom i djelom s naše strane Isus čini »da svi ljudi budu s njime svećenici«.¹⁰ A za njega proročkim duhom svjedočiti znači naviještati njegov Pashalni događaj; proročki propovijedati živo djelo otkupljenja, po kojem nas je iz pretkrsne tame uveo u krsno/uskršno svjetlo. Svjedočenje obuhvaća »sve vrijeme što je među nama živio Gospodin Isus - počevši od krštenja Ivanova pa sve do dana kad bi uzet od nas« (Dj 1,22), osobito njegovo slavno uskrsnuće.

Dakle: prema koncilskom nauku narav svećeništva, Kristova i kršćaninova, izranja iz činjenice posvećenja, poslanja i pomazanja. Krist je posvećen i poslan od Oca nebeskoga te pomazan Duhom Gospodnjim da u svijetu navijesti i izvrši vrhunski čin bogoštovlja po otajstvu svoje muke, smrti i uskrsnuća. Po završetku ovozemaljskoga života on taj zadatak mistično prenosi na sve one koji u njega povjeruju. Po tome svi Kristovi vjernici postaju dionici njegova svećeništva. Drugim riječima, po Duhovnoj unkciji i Krist /izvorno/ i kršćanin /sudionički/ nalaze se u egzistencijalnoj funkciji djelovjesničkoga i žrtvenoga posredništva između Boga i čovječanstva. Eto, u taj suodnos Kristova i kršćaninova svećeništva Dekret će smjestiti službeničko svećeništvo prezbitera.

2. Prezbiterско svećeništvo u okviru apostolskoga poslanja

U gornjem odlomku naglašeno je Isusovo mesijanstvo i misionarstvo, u kojem participiraju svi njegovi vjernici. Cio tekst može služiti kao *kristološko* polazište za definiranje svakoga svećeništva u povijesti spasenja, tj. i starozavjetnoga anticipiranog i novozavjetnoga participiranog, laičkoga i ministerijalnoga. U tom drugom odsjeku

⁶ Usp. W. BARCLAY, *The Gospel of John*, vol. 2, Edinburgh, 1972., str. 89-90.

⁷ Usp. »Pomazanje« u: *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, 1969., str. 900.

⁸ Usp. »Svećeništvo« u: *RBT*, str. 1302-1311.

⁹ Usp. M. ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, Zagreb, 1976., str. 133.

¹⁰ »Svećeništvo« u: *RBT*, str. 1310.

osobito se ističe poslanje apostola i njihovih nasljednika, te prezbitera kao njihovih pomoćnika. Zato taj odlomak ima više *ekleziološki* značaj za prezbitersko svećeništvo.¹¹

PO 2b: Isti je Gospodin od vjernika – da bi srasli u jedno tijelo u kojem »svi udovi nemaju iste službe« (Rim 12,4) - postavio neke da budu službenici, da u društvu vjernika posjeduju svetu vlast reda da prikazuju žrtvu i da opraštaju grijeha (usp. Denz. 957 i 961 /1764 i 1771/) te da za ljude javno obavljaju svećeničku službu u Kristovo ime. Stoga je Krist - poslavši apostole, kao što je njega samoga poslao Otac (usp. Iv 20,21; LG 18) - po istim apostolima učinio dionicima svoga posvećenja i poslanja njihove nasljednike biskupe (usp. LG 28). Zadatak njihove službe je u nižem stupnju predan prezbiterima (usp. ondje), da bi, uspostavljeni u red prezbitera, bili suradnici biskupskoga reda, kako bi se pravilno izvršavalo apostolsko poslanje povjereno od Krista (usp. bilj. 10 u izvorniku).

a) Krist je neke postavio za službenike. Drugi odsjek počinje iznošenjem motivacije radi koje je ustanovljeno novozavjetno svećeništvo službeničkoga karaktera. Dekret kaže da je Krist želio Crkvu kao živi organizam. Radi se o stalnom rastu i srastanju vjernika koji su prihvatili Krista kao svoju Glavu i Gospodina. Ta misao o organičnosti i dinamičnosti Crkve preuzeta je iz *Poslanice Rimljanima* (12,4), gdje se slikovito kaže da svi udovi u ljudskom organizmu nemaju iste službe, iako su, dakako, svi važni. Tako je i u mističnom Tijelu Kristovu: svaki član ima svoju zadaću i važnost. Međutim, ima nekih članova-vjernika kojima je sam Krist doznačio posebnu ulogu. Te članove PO naziva najopćenitijim imenom »službenici«, *ministri*. Zadaća je tih službenika ili poslužitelja Kristovih višestruka: da prikazuju Kristovu žrtvu, da opraštaju pokajnicima grijeha te da za ljude javno obavljaju svećeničku službu u Kristovo ime. Određujući prve dvije funkcije Kristovih službenika, tj. prikazivanje žrtve i opraštanje grijeha, Dekret se poziva na nauk Tridentskoga koncila, koji je smatrao najprikladnijim - kako bi odgovorio zabudama svoga vremena - da svećeništvo, odnosno prezbitersku službu definira kao »predanu vlast posvećivanja, prikazivanja i posluživanja Tijela i Krvi njegove i opraštanja i zadržavanja grijeha«.¹²

To je jedini navod tridentskoga nauka o svećeništvu u tom Dekretu. Nema dvojbe da se polazište Tridentskoga koncila u određivanju biti i značenja službeničkoga svećeništva moglo tijekom vremena promatrati više statično te je dovedeno u stanovit oblik individualizma. No trebalo je nasuprot protestantskim izjavama o dokidanju službeničkoga svećeništva u korist onoga općevjerničkog jasno naglasiti bitnu razliku između ta dva svećeništva. Tako je prezbitersko za te prilike bilo dostatno istaknuto, ali ono opće nije uopće ni taknuto, jer ga nitko nije niti zanijekao. Takav ograničen pristup svećeništvu dopro je do praga našega doba. Pod utjecajem raznih činitelja: dubljega proučavanja Svetoga Pisma, poniranja u samu narav prezbitera, episkopata; zatim pod pritiskom ekumenskih gibanja, procesa sekularizacije i misijske uloge Crkve danas se svećeništvo promatra sa širih vidika. Prezbitersko se svećeništvo ne iscrpljuje samo u sakramentalnoj, točnije u euharistijskoj ulozi */potestas super Corpus eucharisticum/*, nego se proteže na mnogo opsežnije područje */super Corpus mysticum/*. Ne može se sveobuhvatno promatrati samo sa stajališta molitve i žrtve nego se mora uklopiti u opći okvir poslanja Crkve.

Neki su suvremeni teolozi vrlo jasni i dosta kritični prema dosadašnjem stajalištu. »Novo razumijevanje Pisma, koje je zapalo našu generaciju, učinilo je sumnjivom uobičajenu sliku svećenika katoličke dogmatike, a još više onu sliku svećenika kakva proizlazi iz uobičajene propovijedi na mladim misama i iz misli o velečasnosti koja je tu djelom prisutna. Tu se svećenik opisivao kao posrednik između Boga i ljudi i podizao se na upravo nezemaljsku visinu /njega bi trebalo pozdraviti prije nego anđela, govorilo se/; on da svojim rukama prikazuje Bogu pomirbenu žrtvu, slavio se kao čovjek kome je podijeljena moć da riječima pretvorbe prisili Boga da siđe na oltar. Ta slika je neopozivo razbijena.«¹³ Možda bi bilo zgodnije reći da to poimanje, odstranivši izražajnu pretjeranost i metaforičku prenatlaženost, nije do kraja razbijeno, nego je sretno ugrađeno u širi sastav shvaćanja službeničkoga svećeništva, tj. u Kristovo i Crkvino posvećenje i poslanje u ovome svijetu.¹⁴ Sigurno je točno ono što T. Šagi-Bunić primjećuje u odnosu prema tradicionalnoj slici o prezbiteru: »Biti svećenik znači biti žrtvovatelj, svećenik je toliko bolji svećenik koliko je sav njegov život i rad bolje i isključivije usredotočen na njegovo služenje mise, shvaćeno kao njegovo individualno djelo.«¹⁵

Upravo nasuprot tomu mogućem pa i stvarnom individualizmu u koncepciji prezbiterske službe Dekret je čak tri puta istaknuo da je svećenička služba /biskupa i prezbitera/ za druge i pred drugima. Najprije se kaže da su Kristovi službenici »u društvu vjernika« - *in societate fidelium* svećenici, zatim se nastavlja da oni »za ljude« - *pro hominibus*, i to »javno« - *publice* obavljaju svećeničku službu. Tim je očito naglašen onaj vidljivi, zajedničarski i poslanstveni vid novozavjetnih svećenika.

b) **Biskupi - nasljednici apostola.** U daljnjem tekstu ovoga odlomka Dekret govori o ustanovljenju apostolske i biskupske službe u Crkvi. »Stoga je Krist - poslavši apostole, kao što je njega samoga poslao Otac, po istim apostolima učinio dionicima svoga posvećenja i poslanja njihove

¹¹ Usp. W. KASPER, „Accents nouveau dans la compréhension dogmatique du service sacerdotal“, u: *Concilium*, 43 (1969), str. 23-34, osobito 25-29.

¹² DENZINGER-SCHÖNMETZER, br. 957 (1764)

¹³ J. RATZINGER, „Prilog pitanju o smislu svećeničke službe“, u: *Svesci* 14 (1969) str. 17.

¹⁴ O tome piše isti autor u istom članku, str. 20. Usp. H. DENIS, *nav. čl.* (pod bilj. 3), str. 208; usp. R. BRAJČIĆ, „Svetost ostvarena kroz svećeničku službu“, u: *Vrelo života*, 3/1976., str. 213-216.

¹⁵ T. ŠAGI-BUNIĆ, *nav. dj.*, str. 28.

nasljednike biskupe.« lako neke osobne povlastice apostola (izravno pozvani u apostolat od Krista, svjedoci Krista uskrsloga, poslanje svemu svijetu s pojedinačnom ovlašću po cijelom svijetu), nisu mogle prijeći na njihove nasljednike, ipak, punina svećeničke službe apostola prešla je na biskupe, ne pojedinačno, nego zbornu. Dodajmo točnu koncilsku formulaciju s obzirom na učiteljsku i upraviteljsku vlast: „Rimski Biskup po svojoj službi kao namjesnik Kristov i pastir cijele Crkve ima potpunu, vrhovnu i opću vlast koju može uvijek slobodno vršiti. Zbor pak biskupa, koji je u učiteljsvu i pastirskoj upravi naslijedio zbor Apostola, u kojem dapače apostolski zbor neprekidno traje, također je subjekt vrhovne i potpune vlasti nad cijelom Crkvom, zajedno sa svojom Glavom rimskim biskupom, i nikad bez te Glave, i ta se vlast može vršiti samo uz pristanak Rimskog Biskupa“ (LG, 22).¹⁶

Upravo je čudna stvar: trebalo je čekati više stoljeća da se učiteljski ponovno potvrdi kako je punina sakramentalnoga službeničkog svećeništva u biskupima. Svetootačka je Crkva u to vjerovala, ali se ta misao odmotavanjem vremena sve više zapostavljala. Dominikanska škola nakon sv. Tome (kojega je ugrabila smrt prije nego što je u svojoj *Summi* obradio sakrament Reda) zastupala je mišljenje, na osnovi drugih Tominih tekstova, da s obzirom na sakramentalnost /osobito Euharistiju/ biskup ne može ništa više nego običan prezbiter.¹⁷ Španjolski su se teolozi na Tridentskom koncilu posebno zauzimali za to da se definira kako je služba biskupa po božanskom pravu viša od službe prezbitera, no naišli su na oporbu predstavnika Rimske kurije, koji su se bojali da se time ne nanese šteta Papinu prvenstvu. Stoga je biskupska služba određena superiornošću jurisdikcije i vlašću krizmavanja i zaređivanja prezbitera,¹⁸ kao što je Papina služba označena posredništvom imenovanja biskupa.¹⁹ Izraz »punina svećeništva« nije definiran, ali je stvarnost izražena.

Drugi je vatikanski prihvatio staru nauku Otaca i Crkve, po kojoj se vjerovalo da biskup i nazivno i stvarno ima *summum sacerdotium et apicem pontificatus*: »Sveti Sabor pak uči da se biskupskim posvećenjem dijeli punina sakramenta Reda, koja se i liturgijskim običajem Crkve i glasom svetih Otaca zove najviše svećeništvo, vrhunac svete službe.«²⁰ Neka ovo bude dosta za razumijevanje sljedeće točke.

c) Zadatak biskupske službe »u podređenom stupnju« predan prezbiterima. Zadnja rečenica ovoga odjeljka glasi: »Zadatak njihove (tj. biskupske) službe je u nižem stupnju predan prezbiterima, da bi, uspostavljeni u red prezbitera, bili suradnici biskupskog reda, kako bi se pravilno izvršavalo poslanje povjereno od Krista«. Ovdje uočavamo dvije doktrinarnu formulacije. Zadatak je biskupske službe, tj. naučavanja, posvećivanja i upravljanja »u nižem stupnju« predan prezbiterima kao njihovim pomoćnicima. Hrvatski bi prevoditelj bolje učinio da je mjesto riječi »u nižem stupnju« - *subordinato gradu* doslovno preveo: »u podređenom stupnju«. Time bi odmah ujedno izrazio ono što Koncil redovito ističe, tj. da su prezbiteri u pravilnu izvršenju svoga poslanja bitno ovisni o biskupu, kao suradnici biskupskog reda. Upravo stoga što su drugostupnjevni svećenici - *secundi sacerdotes*, oni »u vršenju svoje vlasti ovise o biskupu, a ta se oznaka ne smije primjenjivati samo na jurisdikciju nego na čitavu njihovu zadaću.«²¹ Druga važna riječ jest da je taj zadatak biskupske službe »predan« prezbiterima *traditum est*. Naime, LG 28a naučava da su biskupi »zakonito povjerali u različnom stupnju dužnosti svoje službe različnim osobama u Crkvi«. Konstitucija je upotrijebila aktivni oblik: povjerali su - *tradiderunt*, dok Dekret PO, objavljen godinu dana kasnije, adekvatnije izražava tu koncilsku misao i stavlja je u pasiv: zadatak je predan. Time se ističe samo činjenica prenošenja, a ne ulazi se potanje u pitanje dogmatskoga ili povijesnoga karaktera prezbiterijskoga ređenja kako se ne bi postavljala neka ograda široj dogmatskoj definiciji.²²

Prema logici i naučavanju Tridentskoga koncila svećeništvo je ustanovljeno na Posljednjoj večeri (*sacerdos* je bitno vezan uz *sacrificium* – oba pojma uključuju riječ *sacer* - *svet*). Ali nije rečeno da je ustanovljeno isključivo tu.²³ Jer znamo da je Krist drugom zgodom apostolima predao vlast opraštanja grijeha (usp. *lv* 20,23), kao što im je opet drugom zgodom povjerio zadaću da idu u svijet i čine njegovim učenicima sve narode (usp. *Mt* 28,19), što sve konstituiraju službeničko svećeništvo Novoga Zavjeta. A s obzirom na povijesno pitanje ređenja poznato je kako se u raznim prilikama nadopunjavala materija prezbiterijskoga sakramenta: početno bijaše polaganje ruku, pa onda se dodalo mazanje, zatim predavanje liturgijskoga oruđa, patene i kaleža, dok se konačno konstitucijom *Sacramentum Ordinis*, 30. XI. 1947., nije uspostavio prastari običaj rukopoloženja kao jedina materija valjanosti sakramenta reda. Drugi je vatikanski ovakvom opreznom formulacijom uključio tridentski doktrinarni prinos, ali ga je unio u širi kontekst i nije stavio točku s obzirom na daljnji dogmatski razvoj.

3. Sakramentalnost prezbiterata

PO 2c: Služba prezbitera, budući da je povezana s biskupskim redom, učestvuje u autoritetu kojim sam Krist svoje Tijelo izgrađuje, posvećuje i upravlja. Zato svećeništvo prezbitera pretpostavlja sakramente kršćanske inicijacije, no ipak se podjeljuje onim posebnim sakramentom kojim se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga

¹⁶ R. BRAJČIĆ, „Hijerarhijsko uređenje Crkve i posebno episkopat“, u: *Dogmatska konstitucija o Crkvi Lumen Gentium*, I., Zagreb, 1977., str. 388-395. Ondje je i hrvatski prijevod vlastiti autorov.

¹⁷ Usp. J. GIBLET, „Les Prêtres“, u: *L'Eglise de Vatican II*, tom. III, US 51c, str. 924.

¹⁸ Bilo je u Crkvi razdoblja u kojima je pojedini Papa, na primjer Inocent VIII., dopuštao nekim svećenicima, osobito opatima, da mogu podjeljivati „redove subđakonata i đakonata“: DS, 1435. Danas se subđakonata ne samo ne smatra „redom“, nego ga uopće nema.

¹⁹ Usp. J. AUER, *I sacramenti della Chiesa* (Piccola dogmatica cattolica), Assisi, 1974., str. 414.

²⁰ LG, 21b.

²¹ G. PHILIPS, *L'Eglise et son mystère*, tome I, Desclée, 1967., str. 362.

²² Usp. H. DENIS, *nav. čl.*, str. 139, bilj. 29.

²³ »Ako tko rekne da onim riječima 'Ovo činite meni na spomen' (Lk 22,19; 1 Kor 11,24) Krist nije ustanovio apostole svećenicima, ili da ih nije zaređio da bi oni sami i drugi svećenici prikazivali Tijelo i Krv njegovu, neka je osuđen«, DS 949 /1752.

obilježuju posebnim biljegom i tako se upriličuju Kristu svećeniku da mogu djelovati u ime Krista koji je Glava Crkve (usp. LG 10).

Tim trećim odsjekom Dekret PO zahvaća u samu srž prezbitarata, motrena s teološkoga gledišta. Radi se o sakramentalnosti prezbiterske službe. S obzirom na doktrinarnu stranu nema nikakve razlike između već poznata učenja o prezbitaratu s Tridentskoga koncila i nauka u Dekretu o službi i životu prezbitera. Zajedničke su točke da je prezbitarat *sakrament* kojim se daje *milost* i *poseban pečat*. Razlika je u tome što Drugi vatikanski koncil obuhvaća već definiran nauk i uokviruje ga u opću dinamiku Crkva poslana svijetu. Taj je odlomak u 2. broju najmanji, ali i najjezgrovitiji i najbogatiji. U dvije rečenice uočavamo tri značajna elementa.

a) Prezbiteri - suradnici biskupskoga reda, a sudionici Kristova autoriteta. U nekoliko svojih dokumenata /LG, CD, PO7 Drugi je vatikanski koncil obrazložio prezbitersku službu isključivo u povezanosti s biskupom. Tako i ovdje prva rečenica odlomka počinje riječima: »Služba prezbitera, jer je povezana s biskupskim redom . . .«. To često /Koncil spominje više od 40 puta: povezanost, podložnost, poslanje, podređenost, suradništvo, savjetništvo, sudjelovanje, jedinstvo itd. u odnosima prezbitar-biskup/ naglašavanje veze između prezbitera i biskupa znači da se prezbitar u svom djelovanju i izvršavanju specifičnoga svećeništva ne može izravno i neposredno pozivati na Isusa Krista bez obzira na biskupa mjesne Crkve u kojoj služi. Upravo na toj liniji i u povezanosti sa sakramentom biskupskoga reda ministerijalni svećenik-prezbitar sudjeluje »na autoritetu kojim sam Krist svoje Tijelo izgrađuje, posvećuje i upravlja«. Takva struktura suradništva i pomoći proistječe iz živoga organizma Tijela Kristova - Crkve koja sadržava mnogostrukost u jedinstvu. Jasno je samo po sebi da biskup nije izvor milosti i sakramentalnosti, nego Duh Sveti, a Krist je Gospodin izvorište svih služba. Ali ta milost u prezbitarovu djelovanju i službovanju ne će biti crkveno učinkovita ako se ne dijeli u zajedništvu i suradništvu s biskupom kao apostolskim nasljednikom. On ima puninu svećeništva i samo preko njega i u povezanosti s njime prezbitaru se udjeljuje moć i auktoritet da vrši trostruku participiranu službu: izgrađivanja, posvećivanja i upravljanja povjerenim mu dijelom Crkve. Ne leži li upravo tu onaj duboki razlog da određeni svećenički čini prezbitera - ako se ne vrše u zajedništvu s biskupom - gube svoju valjanost i vrijednost, tj. učinkovitost, iako uvijek ostaje netaknuta ontološka podloga sakramenta prezbiterskoga svećeništva? Istina, mi ćemo se koji put izmicati i prigovarati kako je u to svećeničko djelovanje ljudsko pravo unijelo svoje prste, ali, ako smo iskreni ljubitelji crkvenosti mističnoga Tijela, uvijek ćemo osjetiti da nas pogađa istinski zahtjev zajedništva crkvene zajednice.

b) Sakrament prezbitarata pretpostavlja sakramente inicijacije. Spomenuli smo da se sakramentima kršćanske inicijacije /krštenje, potvrda, euharistija/ postaje dionikom Kristova svećeništva u općem smislu. Prezbitersko svećeništvo nužno pretpostavlja sakramente inicijacije, ali ono ne znači samo jedan novi stupanj toga općevjerničkog svećeništva – kao što bi npr. bio plamen lomače prema plamičku svjećice – nego označuje sasvim novi oblik i novu bit služenja u Crkvi. Sakramenti inicijacije jesu uvjet primanja sakramenta reda, ali nisu početnička stepenica svećeništva.²⁴ Stupnjevi sudioništva jesu u đakona, prezbitera i biskupa, a razlika između općega službeničkog svećeništva jest u *samoj naravi* služenja i ponazočivanja Kristova spasiteljskog djela i osobe u liturgiji Crkve.²⁵ Prema tomu, nije Božji puk onaj koji između sebe uzima člana da ga ovlasti kako bi u ime zajednice predsjedao zboru vjernika, nego prezbitar postaje pročelnikom i ponazočivateljem Kristovim snagom sv. reda, koji je polaganjem biskupovih ruku primio od Gospodina. U skladu s tradicionalnim učenjem, definiranim u Tridentu, Dekret naučava da tim sakramentom prezbitar prima poseban pečat ili biljeg. Imajući u vidu cio odnos i sudioništvo prezbitera na Kristovu posvećenju i poslanju te specifičnost prezbiterske službe u Crkvi nužno je zaključiti da je taj »karakter« neuništiv, neponovljiv i trajan. Istina, suvremene znanosti: psihologija, sociologija, teorija evolucije itd. tumače ljudski život kao rijeku egzistiranja i odlučivanja u neprestanoj mijeni /Heraklitovo pravilo: *panta rhei*/. Stoga se počela stavlja u pitanje i definitivnost svećeničke odluke o trajnosti službe. Naša kršćanska vjera u povijesnoga i uskrsloga Krista uključuje »uvjerenje kako usred onoga što nastaje postoji definitivno i kako je čovjek biće koje je sposobno i koje je određeno za definitivnu odluku te samo u njoj istinski dolazi do sebe. Prema očitom uvjerenju cijele kršćanske predaje ljudski zahtjev prezbiteralne službe takve je vrste da ona čovjeka neopozivo traži i totalno pogađa, raspolaže svom njegovom egzistencijom: odluka o kojoj je ovdje riječ jest takva da ona biva tek onda ostvarena ako se u stvar definitivno unese sva egzistencija.«²⁶ O toj neopozivosti i trajnosti auktoritativno naučava i III. Sinoda biskupa 1971. godine.²⁷ Sve problematiziranje u vezi s činovničkim funkcionalnim prezbitarstvom, svećeništvom »ad tempus«, promjenljivošću zvanja itd. počiva ne na eventualnoj teološkoj nedorečenosti, nego na našoj moralnoj nemoći i slabosti. Stoga je onima koji doista službuju »ad tempus« i napuste prezbitersku službu mnogo potrebnije njihovo vlastito obraćenje negoli ljudsko veličanje!

²⁴ Usp. J. FRISQUE, *nav. čl.* (pod bilj. 5), str. 139-140; H. DENIS, *nav. čl.*, str. 213-217.

²⁵ LG 10b: »Opće svećeništvo vjernika i ministerijalno ili hijerarhijsko svećeništvo, premda se između sebe razlikuju bitno a ne samo po stupnju, ipak su u međusobnom odnosu«.

²⁶ J. RATZINGER, »Prilog pitanju o smislu svećeničke službe« (2), u: *Svesci*, 15 (1969), str. 26; G. GOZZELINO, *Il ministero presbiterale*, Torino, 1972., str. 102-108.

²⁷ III. SINODA BISKUPA, *Ministerijalno svećeništvo*, br. 5 (hrvatski prijevod KS, Dokumenti 35, 1972., str. 16): »Trajnost te zbilje kroza sav život (...) služi da izrazi činjenicu da je Krist sebi nerazdruživo pridružio Crkvu za spas svijeta te da je sama Crkva posvećena zastalno Kristu kako bi njegovo djelo doseglo puninu. Službenik, čiji život potvrđuje biljeg dara primljenog sakramentom reda, podsjeća Crkvu da je Božji dar konačan. U kršćanskoj zajednici koja živi Duhom, on je unatoč vlastite slabosti, zalag spasiteljske Kristove nazočnosti. Takvo se dioništvo u Kristovu svećeništvu ne može izgubiti, pa ni onda kad svećenik zbog crkvenih ili osobnih razloga dobije razrješenje od vršenja svoje službe«.

c) Prezbiteri - djelatnici »in persona Christi«. Pošto je izrazio misao da se prezbiteri pomazanjem Duha Svetoga posebnim biljegom obilježuju - *signantur* i tako Kristu svećeniku upriličuju - *configurantur*, Dekret navodi i svrhu te znakovitosti i upriličenja: »da mogu djelovati u ime Krista, koji je Glava« - *ita ut in persona Christi Capitis agere valeant*. Riječi »in persona Christi« nose sa sobom i teološko bogatstvo i prevodilačke poteškoće. Kod nas je na to već upozoreno u obliku pitanja ne bi li se te riječi mogle u hrvatski pretočiti točnije, pa makar i opisno.²⁸

U LG 28a »in persona Christi agentes« prevedeno je: »radeći kao predstavnici Krista«. U PO 2c »in persona Christi Capitis agere valeant«: »...mogu djelovati u ime Krista koji je Glava«. Prema onima koji su proučavali postanak i razvitak značenja fraze »in persona« proizlazi da je u latinsko doba bila istovjetna izreka »in nomine alicuius« i »in persona alicuius«. Ali tečajem stoljeća na teološkom polju, osobito na sakramentalnom, izričaj »in persona« počeo je poprimati novo značenje. Povod je pružio Vulgatin prijevod 2 Kor 2,10, gdje Pavao piše: »Kome, dakle, vi što oprostite, tome i ja; jer i ja, ako kome što oprostih, oprostih poradi vas – pred Kristom« /„in persona Christi“, tj. u nazočnosti Kristovoj/. Sveti je Toma cjelokupno djelo službeničkoga svećeništva kao sakramentalnoga instrumentarija označio kao djelovanje »in persona Christi«, tj. u svim sakramentima Krist je onaj koji djeluje i tvori.²⁹ Tako bi te koncilске riječi »in persona Christi« bilo preslabo prevesti samo izrazima »kao predstavnici Krista« ili »u ime Kristovo«. One označuju to i još više. Naime svećenik - prezbyter ili biskup - jest onaj koji ponazočuje i ovjekovječuje Kristove čine u sakramentima i uprisutnjuje Kristovu osobu u Euharistiji. Dakle: u ime Krista i ponazočujući ga na oltaru. Upravo na toj činjenici temelji se posebnost prezbiterskoga svećeništva koje predstavlja novi »kvalitativni«, odnosno »esencijalni skok« u odnosu na općevjerničko. Ta se razlika ističe i u misnoj molitvi: »Molite braćo, da moja i vaša žrtva...«. Moguće bi bilo ispravno reći: »... da ova naša žrtva ...«, jer sa stajališta žrtve radi se samo o jednoj jedincatoj žrtvi Kristovoj koja se posadašnjuje na našim oltarima. Ali s gledišta svećeništva: službeničkoga i općevjerničkoga postoji bitna razlika – po službeničkom svećeništvu prezbyterovu ili biskupovu ostvaruje se ponazočenje kalvarijske žrtve.

U dosadašnjim hrvatskim prijevodima izreke »in persona Christi« više se dade naslutiti misao da je prezbyter predstavnik, odnosno »drugi Krist«. Dekret je izostavio pojam »drugog Krista«³⁰ i želio je izvući na vidjelo zapretanu istinu da se Kristovo spasiteljsko djelo i osoba u svome pashalnom misteriju uprisutnjuju putem hijerarhijskoga svećeništva. Sigurno je to razlog što je naš prevoditelj dokumenta »Ministerijalno svećeništvo« III. Sinode biskupa ostavio riječi »in persona Christi« pod navodnikom i u izvorniku. Time je barem ostavio priliku onima koji su zainteresirani za traženje dubljega smisla tih riječi.

4. Prezbitersko bogoštovno svećeništvo u vjerovjesničkoj službi

U 4. stavku ovoga broja PO Dekret govori o odnosu između bogoslužno-žrtvenoga i apostolskoga svećeništva prezbitera. Komentatori 4. i 5. broja PO osvrnut će se opširnije i podrobnije na ovu tematiku. Zato ćemo ovdje istaknuti samo one glavne niti u tim odnosima.

PO 2d: Budući da i prezbiteri svojim dijelom sudjeluju u apostolskoj službi, Bog im daje milost da budu službenici Krista Isusa među narodima vršeći svetu službu Evanđelja, kako bi narodi bili ugodan prinos, posvećen u Duhu Svetom (usp. *Rim* 15,16 grčki). Apostolskim se naime navještajem Evanđelja saziva i skuplja Božji narod, tako da svi koji ovomu narodu pripadaju - jer su Duhom Svetim posvećeni - sami sebe prikazuju kao »žrtvu živu, svetu, Bogu ugodnu« (*Rim* 12,1). A prezbiterskom službom duhovna žrtva vjernika u sjedinjenju sa žrtvom Krista, jedinog Posrednika, dolazi do punine i prikazuje se preko ruku svećenika u ime cijele Crkve u Euharistiji na nekrvan način i sakramentalno dok ne dođe sam Gospodin (usp. 1 Kor 11,26). To je cilj službe prezbitera i u tome se ona ispunja. Njihovo naime služenje, koje počinje naviještanjem Evanđelja, crpi svoju snagu i moć iz Kristove žrtve, a svrha je tog služenja da se »cijeli otkupljeni grad, to jest skup i društvo svetih prikaže Bogu kao sveopća žrtva po Velikom Svećeniku koji je i samoga sebe u svojoj Muci prikazao za nas da mognemo biti tijelo tako uzvišene Glave« (Sv. AUGUSTIN, *De Civitate Dei*, 10,6; PL 41,284).

Više smo puta spominjali da je dosadašnji opseg svećeništva prezbitera obuhvaćao uglavnom sakramentalno polje, usredotočujući pozornost na moć euharistijske pretvorbe, za koju je prezbyter zaređen i određen. Taj je nauk, naravno, uvršten u Dekret PO, ali u sklop opće evangelizacijske službe prezbitera. Dapače, Dekret je toliko naglasio apostolski vid prezbiternalnog svećeništva da se danas govori o dvjema raznolikim službama svećeništva: poklonstvenoj i poslanstvenoj. Ovaj odjeljak Dekreta upravo povezuje ta dva pola prezbyterova služenja i stvara ravnotežu.

Dekret izriječno spominje da prezbiteri na svoj način sudjeluju u službi apostola koji su primili milost da budu službenici Kristovi među narodima »vršeći svetu službu Evanđelja« sa svrhom da Božji narod prinosi samoga sebe kao žrtvu Bogu ugodnu. Koncil se poziva na Pavlov tekst *Rim* 15,16. Pavlove riječi koje su po prvi put upotrijebljene u teologiji o službeničkom svećeništvu vidljivo su opečaćene liturgijskim duhom, na što Dekret u bilješki upozorava na grčki izvornik: » ... *leitourgou Christou Iesou ... , hierourgounta to euangelion ton Theou*«.

²⁸ B. DUDA, *nav. čl.*, str. 51, bilj. 24: »I u prijevodu PO 2 c *in persona Christi*, izgleda, ne znači samo u ime Krista nego i ponazočuje Krista«.

²⁹ Usp. B.-D. MARLIANGEAS, »*In persona Christi*«, »*In persona Ecclesiae*«, u: *La Liturgie après Vatican II*, US 66, Pariz, 1967., str. 283-288, osobito 283-285.

³⁰ Ipak *Temeljne odredbe o svećeničkom odgoju i obrazovanju* govore o tome da duhovna formacija »mora nadasve težiti da pitomac na poseban način postane drugi Krist, ne samo snagom svoga svetog ređenja nego i intimnim zajedništvom života«, KS, Dokumenti 28, Zagreb, 1970., str. 65, br. 48.

Evo kako su naši prevoditelji izrazili Pavlovu misao: Lj. Rupčić: »da budem službenik Krista Isusa ..., da kao svećenik poslužim Evanđelje Božje«, a B. Duda - J. Fućak: »da budem bogoslužnik Krista Isusa ..., svećenik Evanđelja Božjega«. Sv. Pavao, kao što je poznato, nigdje sebe ne naziva (iako se smatra) *hiereusom*, svećenikom. To je upravo bio razlog da su u zadnjoj redakciji teksta PO 2d riječi »*sacerdotio Evangelii*« zamijenjene izrazima »*sacro Evangelii munere*«. Tim se zapravo izražava ista teološka istina, ali se išlo za tim da se što više poštuje svetopisamski tekst.³¹

Cilj je »svete službe Evanđelja« u tome da se pozove i skupi Božji narod koji će samoga sebe prikazati kao živu i svetu žrtvu Gospodinu Bogu. U tome činu bitna je uloga prezbitera – ministerijalnog svećenika i evangelizatora koji dovodi do punine ujediniujući žrtve naroda s Kristovom žrtvom u Euharistiji na nekrvan i sakramentalan način. Euharistija je dimenzija evanđeoskoga navještaja, ali najuzvišenija dimenzija. Zato se Euharistija ne može shvatiti kao nečija privatna pobožnost – ni prezbitera ni vjernika – nego je njezina snaga razlivena po cijeloj Crkvi Božjoj. Prezbitersko je, dakle, služenje u funkciji evangelizacije koja privodi ljude k jedinstvenoj žrtvi Kristovoj da se sav otkupljeni grad prikaže Velikom Svećeniku koji je samoga sebe prikazao za nas »da mogremo biti tijelo tako uzvišene Glave«.³²

Novost je ovoga odlomka u tome što se Kristova žrtva ne ukazuje više samo kao sakramentalni čin, tj. posadašljenje Velikoga četvrtka, Velikoga petka i Velikoga Uskrsa također svi prinosi i žrtve Božjega naroda postaju jedna hostija u Kristovoj Hostiji putem prezbitera, navjestitelja.³³ Nema dakle alternative: Euharistija ili evangelizacija, žrtveni kult ili apostolat, nego postoji bilateralnost: i bogoštovlje i bogovjesništvo, sakramentalno jedinstvo koje se ostvaruje po dvostrukom stolu službe prezbitera.

Ali da se ne bi pomislilo kako je prezbiter samo izvanjski faktor u postizanju čina jedinstva među vjernicima, vrijedno je spomenuti da je sam prezbiter-svećenik onaj koji je u prvom redu pozvan da prinosi i ugrađuje *svoju vlastitu* žrtvu u Kristovu, kako bi se što vjerodostojnije očitivalo zajedništvo svih vjernika. Sv. Marko opisuje zgodu kako su bili izabrani apostoli i u koju svrhu: »Uziđe na goru i pozva koje sam htjede. I dođoše k njemu. I ustanovi Dvanaesticu da budu s njim, pa da ih šalje propovijedati te imaju vlast izgoniti đavle« (Mk 3,13-15). Dakle, prezbiteri kao dionici Kristova posvećenja i poslanja putem apostola, odnosno njihovih nasljednika biskupa pozvani su u službu s trostrukom svrhom: a) da budu s Isusom i b) da ih Isus šalje propovijedati, c) da imaju vlast nad sotoninom silom. Na prvi pogled čini se da se prve dvije zadaće međusobno isključuju: kako njegovi učenici mogu biti s Isusom i ujedno daleko od njega, u propovijedanja!? No upravo taj paradoks i jest najdublja istina života. Potrebno je biti s Isusom, njega pratiti, ići putem kojim je sam išao, tj. putem križa, smrti i uskrsnuća, štovati ga žrtvom vlastitoga života, da bi se moglo propovijedati. Uvjet da možemo naviještati Kristovu Radosnu vijest jest upravo ovaj: s Isusom biti i ljubiti ga. Ako smo zaista s Isusom u njegovoj pratnji i u njegovoj životnoj patnji, kako možemo propustiti priliku da ne propovijedamo svijetu. Nije li često tragičan svršetak onih prezbitera koji su napravili rascjep između svoje vlastite egzistencije i svoje prezbiterske funkcije? Je li uopće moguće neki »činovničko svećeništvo« - bez potresa savjesti? *Presbyterorum Ordinis* jest dekret o službi i životu prezbitera. Bez obzira na to što je namjerno stavljen poredak o službi i životu prezbitera, da se očuva valjanost sakramenta bez obzira na prezbiterov osobni život, nužno je istaknuti da se smisao prezbiterskoga svećeništva očituje upravo u harmoniji između povjerene službe i osobnoga života, tj. u posvećenju vlastite egzistencije Kristu Isusu da bismo je mogli potrošiti za druge.³⁴ Tako bi prezbiterov život imao biti maksimalno i optimalno služenje Bogu i ljudima, aktivno bogoljublje i čovjekoljublje!

5. Svrha prezbiterskoga svećenikovanja — »slava Božja«

U zadnjem odlomku PO 2 oci – sabornici obrazlažu u čemu se sastoji svrha prezbiterova služenja. Evo teksta:

PO 2e: Svrha dakle za kojom prezbiteri idu u službi i životu jest slava Boga Oca u Kristu. A ova se slava sastoji u tome da ljudi savjesno, slobodno i zahvalno prihvate Božje djelo, koje je izvršeno u Kristu i da ga u čitavom svom životu očituju. I tako prezbiteri, bilo da se mole ili klanjaju, bilo da propovijedaju riječ, bilo da prikazuju Euharistijsku žrtvu i dijele ostale sakramente, bilo da ljudima na drugi način služe uvijek nešto pridonose i povećanju slave i napretku ljudi u božanskom životu. Sve to izvire iz Pashe Krista Gospodina, a dovršit će se u slavnom dolasku istoga Gospodina, kad sam bude predao kraljevstvo Bogu i Ocu (usp. 1 Kor 15,24).

Cio drugi paragraf PO isprepleten je svetopisamskim navodima, izravnim ili neizravnim, koji se uglavnom odnose na apostolsku dužnost prezbitera-svećenika. Ta obnovljena perspektiva službeničkoga svećeništva zadavala je određene poteškoće nekim koncilskim ocima koji su apostolstvo shvatili više u vidu prezbiterskoga »aktivizma« nauštrb žrtvenomu klanjanju i molitvenomu razmatranju. Čini se da je upravo ta bojazan bila razlogom što je dodan taj završni odlomak u članak. Ali iako je to bilo u zadnji čas, ipak je posve u skladu s

³¹ Usp. J. FRISQUE, *nav. čl.*, str. 140, bilj. 34; C. WIENER, »*Ceux qui assurent le service sacré de l'Évangile*«, u: *Les Prêtres*, US 68, str. 257-259.

³² Dekret navodi Sv. AUGUSTINA, *De Civitate Dei* 10,6. Cio kontekst toga dijela u nas je preveo B. DUDA, *nav. čl.*, str. 51, bilj. 23.

³³ Usp. J. FRISQUE, *nav. čl.*, str. 140-141; H. DENIS, *nav. čl.*, str. 217-219; T. ŠAGI-BUNIĆ, *nav. dj.*, str. 31-34.

³⁴ Usp. J. RATZINGER, »Prilog pitanju o smislu svećeničke službe«, u: *Svesci*, 14, str. 18-19.

duhom komisije koja je izrađivala tekst i s duhom Koncila koji ga je prihvatio.³⁵ U odsjeku se, dakle, opisuje svrha prezbiterskoga djelovanja, tj. slava Božja. Tekst nam pruža dva momenta:

a) Prezbiterska služba jest bogosmjerna. Prezbyter u svome posluživanju Evanđelja i Euharistije poduzima sve što vodi k slavi Božjoj. To jest slava Božja uključuje svu ljudsku djelatnost, savjesnu, slobodnu i zahvalnu s obzirom na Kristovo djelo spasenja svih ljudi. Slava se Božja očituje u prezbiterovoj službi i životu bilo da moli ili se klanja, bilo da slavi Euharistiju ili dijeli druge sakramente, bilo da propovijeda riječ Božju kršćanima ili nekršćanima, bilo da poduzima druge čine korisne ljudima. Sve ono što koristi istinskomu napretku čovjeka služi ujedno povećanju Božje slave.

b) Prezbiterska služba u rasponu od prvoga do drugoga Kristova dolaska. Svećenička djelatnost prezbitera izvire iz činjenice prvoga Kristova dolaska, tj. iz njegova pashalnoga otajstva ili događaja, a svoju će puninu dostići u drugom pojavku Kristovu, »kad sam bude predao kraljevstvo Bogu i Ocu«. To su, dakle, međaši u prezbiterovoj službi, koja uključuje svu povijesnu zbilju, a vodi u buduću, eshatonsku stvarnost. Uz kristologiju i ekleziologiju eshatologija je treća dimenzija ministerijalnoga svećeništva prezbitera.

III. ZAKLJUČAK

Prema učenju Drugoga vatikanskog koncila, osobito prema Dekretu o službi i životu prezbitera, prezbitersko se svećeništvo ne može drugačije shvatiti ni odrediti, osim ako ga ne smjestimo u teološki trokut: kristologije, ekleziologije i eshatologije.

Kristološki: prezbiterat kao hijerarhijsko ili službeničko svećeništvo ima svoje ukorjenjenje u Kristovu posvećenju i poslanju u ovaj svijet. Polaganjem ruku biskupa, apostolskih nasljednika, prezbyteri primaju milosni dar i sakramentalni pečat svećeničkoga reda da bi naviještali Evanđelje koje dostiže svoj vrhunac u slavljenju Euharistije. Djelujući »in persona Christi«, prezbyteri *posadašnjuju* Kristovo spasovno djelo i njegovu osobu u svome životu i u ovome svijetu.

Ekleziološki: Prezbitersko svećeništvo pretpostavlja opće svećeništvo vjernika. Ono se po svojoj ministerijalnoj naravi bitno razlikuje od općevjerničkoga, a bitno se povezuje sa svećeništvom biskupa. Ustrojstvo Crkve kao Tijela Kristova zahtijeva različite službe koje ipak moraju biti svrhovito usmjerene pod istom Glavom, Kristom Gospodinom. Prezbyter je u biti svojoj misionar kao što je i Crkva po naravi svojoj misionarska. To se misionarstvo ne iscrpljuje samo u evangelizaciji nego nosi sa sobom zadaću da ljudima omogućuje jedinstvo koje se najviše očituje u sakramentalnoj dimenziji žrtve, gozbe i spomen-čina pashalnoga Krista.

Eshatološki: Prezbyterova je djelatnost utemeljena na Kristovu vazmenom otajstvu te, potičući sve ljude da savjesno, odgovorno i zahvalno prihvate Gospodinov put, vodi konačnoj sreći u kraljevstvu Božjem, koje će se ostvariti u drugom dolasku Kristovu. To znači da prezbyter služi Bogu u braći ljudima i po Bogu braći ljudima. Na tim dvjema osnovicama prezbyterova zalaganja - na bogoljublju i čovjekoljublju - počiva Božja slava.

Sve se ovo prihvaća u vjeri i sakramentalnosti, onoj značajnoj znakovitosti koja sa sobom nosi milosnu učinkovitost Kristova ovjekovječenja u našoj ljudskoj stvarnosti po prezbiterovu ili biskupovu službeničkom svećeništvu.

DOPUNA

Nakon objavljenja ovoga članka³⁶ izišlo je više dokumenata Svetog Oca i Svete Stolice - pisama, instrukcija, pobudnica - o svećeništvu, specifično o prezbiteratu. Malo se koji dikasterij Svete Stolice, koji ima veze s prezbiterima, nije javio s kakvim dokumentom. A osobito je bio nazočan problem miješanja žena u sv. liturgiju čak i u ređenje, prezbitersko i biskupsko. Tako se 1997. godine javilo čak osam pročelnika vatikanskih dikasterija i njihovih tajnika da upozore na neke anomalije:

Kongregacija za kler, Papinsko vijeće za laike, Kongregacija za nauk vjere, Kongregacija za bogoštovlje i sakramente, Kongregacija za biskupe, Kongregacija za evangelizaciju naroda, Kongregacija za redovnike, Papinsko vijeće za tumačenje zakonskih tekstova i objavilo „Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi.“ Između više navedenih zloporaba, citiramo samo ovu: „Da bi se očuvao, i na ovom području, crkveni identitet, moraju se isključiti zloporabe različite vrste koje su protivne kan. 907, prema kojem u euharistijskom slavljenju đakonima i laicima nije dopušteno izgovarati molitve ili bilo koji drugi dio određen za svećenika koji predsjedava – naročito ne euharistijsku molitvu sa zaključnom doksologijom – ili obavljati čine ili geste koji su svojstveni samo predsjedatelju euharistije. Također je teška zloporaba ako vjernik laik, naime, gotovo 'predsjedava' euharistiji, ostavljajući svećeniku samo minimum da bi se zajamčila valjanost“ (čl. 6,2). Takve se zloporabe događaju u pojedinim zapadnim zemljama gdje stare i bolesne svećenike, u nestašici mlađih, voze na kolicima da slave sv. misu narodu, i one koje ih voze, čitaju cijelu sv. Misu, svećenik samo izgovori riječi

³⁵ Usp. H. DENIS, *nav. čl.*, str. 219, bilj. 39.

³⁶ „Narav prezbiterskog svećeništva“, u: *Obnovljeni život*, 1/1978., str. 22-38.

Pretvorbe!

U smislu tih zloporaba značajna su dva dokumenta: Pismo pape Ivana Pavla II. biskupima svijeta, gdje se definira: „Stoga, da se ukloni svaka sumnja o pitanju velike važnosti, koje se tiče same božanske institucije Crkve, snagom svoga služenja da utvrđujem braću (Lk 22,32), izjavljujem da Crkva nema ni na koji način ovlast podjeljivati ženama svećeničko ređenje i ovu presudu moraju svi vjernici Crkve smatrati definitivnom“ /*sententiam... definitive tenendam*/.³⁷

Kongregacija za nauk vjere: „Opći dekret o deliktu pokušaja ređenja žena“, od 19. prosinca 2007. – prema kojem i onaj koji pokuša podijeliti sveti red ženi, kao i žena koja pokuša primiti sv. red upada u unaprijedno izopćenje pridržano Svetoj Stolici.³⁸ Unatoč svim tim najtežim kaznama, kažu da bi danas u svijetu moglo biti jedno pet-šest „biskupica“ i oko pedesetak „prezbiterica“ koje su „ređene“ katoličkim obredom!

Navodimo još neke dokumente o prezbiterima, i to dva Kongregacije za kler: „Prezbiter: pastir i vođa župne zajednice“, od 4. kolovoza 2002.³⁹ i „Euharistija i svećenik: neodvojivo sjedinjeni u ljubavi Božjoj“, od 27. lipnja 2003.

A među svim pokoncilskim dokumentima sigurno je najznačajniji Direktorij, iz 1994. godine. Nije bilo nikakvih pomaka na teološko-dogmatskom području od Koncila, ali jest na praktično-duhovnom, što je sve KONGREGACIJA ZA KLER skupila, sastavila i 31. siječnja 1994. objavila pod naslovom: „Direktorij za službu i život prezbitera“, koji s Uvodom i Zaključkom ima 97 brojeva, 267 bilježaka i obuhvaća sve što se tiče službe i života svećenika. Samo pogled na tri poglavlja, brojne naslove i brojeve puno kazuje:

- I. IDENTITET PREZBITERA (1-33) - Trojstvena dimenzija: 3-5; Kristološka dimenzija: 6-7; Pneumatološka dimenzija: 8-11; Ekleziološka dimenzija: 12-33.
- II. DUHOVNOST PREZBITERA (34-68) - Suvremeni povijesni kontekst: 34-37; Biti s Kristom u molitvi: 38-42; Pastoralni caritas: 43-44; Propovijedanje riječi: 45-47; Sakrament euharistije: 48-50; Sakrament pokore: 51-54; Voditelj zajednice: 55-56; Svećenički celibat: 57-66; Svećenički duh siromaštva: 67; Pobožnost prema Mariji, 68.
- III. TRAJNA IZOBRAZBA (68-97) - Principi: 69-80; Organizacija i sredstva: 81-86; Odgovorni: 87-92; Nužnost u redu na dobi i na specifične situacije: 93-97.

I evo nas konačno u „**SVEĆENIČKOJ GODINI**“ koju je posebnim „Pismom svećenicima“ zakazao i otvorio papa Benedikt XVI. I traje od lipnja ove do lipnja sljedeće godine. I ne bi smio biti nijedan svećenik a da ne razmatra o njemu.

Starozavjetno je svećenstvo bilo biološko, krvno, prezimeno. Ako je potekao iz plemena Aronova, ne čak od njegova brata Mojsija, nego samo od toga Arona, a muško je, automatski je svećenik, aronit. Može biti aktivan, ako je sposoban i moćan i ako ima svojstva fizička i duhovna. A ako nije bio sposoban i aktivan, opet je primao trećine, desetine, plodine kao da žrtvuje u Hramu!

Novozavjetno je svećenstvo izborno, iz svakoga plemena, roda i jezika Bog bira one kojima želi po Crkvi povjeriti uzvišenu svećeničku službu. A Bog se u svome izboru osvrće i na zazive onih koji mole Gospodara žetve da on pošalje radnike u ekonomiju svoga spasenja. Isus od svoje izreke i nauka ne odstupa!

U Pismu je Papa iznio točke koje se tiču i našega odnosa prema nama samima i prema svijetu u kojem djelujemo.

Ad intra: što koristi čovjeku, pogotovo svećeniku, da čitav svijet zadobije, a duši svojoj naudi?! riječi su Onoga koji je Istina, Put i Život.

Ad extra: svećenik je pozvan da druge odgaja, poučava, spašava. U tu je svrhu Gospodin Isus ustanovio svećeništvo zajedno s Euharistijom na Posljednjoj večeri. Između ta pojma unutarnjega života i vanjskoga svijeta proteže se svećenički život i djelovanje. To je dvoje svetac Božji Ivan marija Vianney ostvario onim svojim ustrajnim životnim stavovima i zazivima:

O Bože, molim Te, obrati mene! O Bože, molim Te, obrati moju župu Ars!

O Bože, molim Te, obrati mene! O Bože, molim Te, obrati moju župu Ars!

Što je drugo molio pred svetohraništem? I uvijek svoje obraćenje na prvo mjesto.

Nema nijedan od nas svećenika koji u svome odazivu na Božji poziv nije pred sobom imao kojega svećenika kao ideal: i dok si bio dječak na župi, i kao gimnazijalac u sjemeništu, i kao student u bogosloviji, pa i kao svećenik u praksi. I uvijek smo pričali kako smo oduševljeni pojedinim svećeničkim likovima, diveći se ne samo njihovoj kulturi i jasnoći izražavanja, propovijedanja, nego osobito svećeničkom djelu, žrtvi, studiju, peru, čestitu glasu. Zahvalimo u ovoj godini za takve svećenike; ako su preminuli, prikažimo koju sv. Misu za njihove duše.

Ali isto tako nema nijednoga od nas a da se negdje nekada nije začudio ili sablaznio, nad nekim svećenikom, bilo da je o njemu pukla glasina u župi ili ustanovi, bilo da su novine o njemu raznijele najskandaloznije prikaze.

Gaudium et spes - luctus et angor. I kao što se Sveti Otac raduje da ima dobar episkopat u Crkvi, kao svoju ispruženu ruku, a duboko se žalosti kada čuje za kakav biskupski izgred i nered, tako se i svaki biskup u svojoj

³⁷ pod naslovom „Ordinatio Sacerdotalis“ - Svećeničko ređenje, od 22. svibnja 1994.

³⁸ Dekret je objavljen u: L'Osservatore Romano, 30. svibnja 2008.

³⁹ Objavila Kršćanska sadašnjost, Dokumenti 131, Zagreb, 2003.

biskupiji raduje kada ima dobar svećenički kadar, a žalosti se kada čuje za kakvu svećeničku nakazu. Raduje se sveta majka Crkva s odaziva mladih u svećeništvo i redovništvo.